

IN HONOREM

"Doina Benea și-a început cariera științifică la Drobeta, la umbra Podului, a celui mai însemnat monument roman din România. Pe urmele lui Alexandru Bărcăcilă și ale lui Dumitru Tudor, Doina Benea ar fi devenit prin excelență cercetătorul antichităților Drobetei, Diernei și împrejurimilor. Zeii au vrut să fie altfel și Timișoara i-a devenit adevărata patrie. Probabil că Drobeta a pierdut, a câștigat în schimb Banatul, care a găsit în Doina Benea cel mai de seamă cunoscător al romanității din Dacia sud-vestică. Iar Profesorul Doina Benea creează de ani de zile la Timișoara o școală de cercetare a epocii romane, cu roade care încep să se vadă".

(Prof. univ. Dr. Mihai Bărbulescu)

"Este greu să faci în câteva rânduri portretul profesional și moral al omului Doina Benea. Am cunoscut-o în toamna anului 1975 când, ca proaspăt absolvent i-am urmat, ca muzeograf, la Muzeul Regiunii Porților de Fier din Drobeta Turnu Severin. Tematica expoziției de arheologie-istorie, întocmită de Doina Benea, cu foarte puține modificări, rezistă și astăzi, ca de altfel și realizarea muzeotehnică a expoziției. Activitatea ca muzeograf în Muzeul Regiunii Porților de Fier se vede și astăzi, în organizarea unui depozit modern, în studierea și publicarea unor materiale existente în depozite sau prin cercetări proprii. Ca muzeograf al muzeului severinean, nu a putut să ocolească importanța deosebită a locului, ca și bogăția informației brute existente.

Prin lucrările publicate a făcut cunoscute unitățile militare ce au staționat sau au trecut prin Drobeta, a propus un perimetru al orașului antic, a intuit importanța producției economice locale a Drobetei și aportul ei la economia Imperiului. Astăzi este destul de greu pentru noi să urmărim activitatea de cercetare și pedagogică a profesorului universitar Doina Benea. Știm astăzi că cercetările profesorului Doina Benea cuprind întreg Banatul, și la sudul și la nordul Dunării, că a redactat lucrări de sinteză privind Banatul în sec. III-IV, că are contribuții importante privind cunoașterea vici-lor militari.

Cel mai important, pentru noi, rămâne faptul că eminentul arheolog Doina Benea este tot un eminent dascăl și creator de tineri arheologi, mulți dintre ei deja cunoscuți astăzi.

Eu, personal, mă consider un discipol. O admir, o prețuiesc, dar și invidiez puterea de muncă a colegului și prietenului Doina Benea”.

(Conf. univ. dr. Ion Stîngă)

Dintre științele patronate de muza Clío, Arheologia are, fără îndoială, situația cea mai ciudată. Pe de o parte, prin creațiile monumentale ale diferitelor civilizații, ea s-a aflat încă din timpuri străvechi în atenția lumii științifice, marii istorici dobândind glorie prin descoperirile lor, uneori chiar și bogăție.

Ocupându-se de cetăți, temple, monumente realizate de vechile civilizații, arheologia a fost multă vreme o știință a obiectelor vizibile, o știință de exterior. Ea ilustra mai cu seamă istoria celor bogați și puternici. Treptat, arheologii pătrund și înăuntrul acestor obiective, dar nu înaintea jefuitorilor, care au fost prezenți în toate timpurile și locurile.

Mai ferite de acțiunile distructive au fost cele acoperite de colburile vremilor și ale uitării. Adesea, combinații stranie de informații venind din alte zone, precum literatura, poveștile populare, miturile, conduc la inițiative de cercetare a unor locuri. Exemplul cel mai cunoscut este cel al germanului H. Schliemann, cercetător amator, pasionat de lumea Eladei lui Homer, care pornește de la textul Odiseei, făcând una dintre cele mai spectaculoase descoperiri, cetatea Troia și tezaurul legendarului rege Priam.

Sfârșitul veacului al XIX-lea găsește arheologia într-un proces de transformare a obiectivelor: din ce în ce mai accentuat, ea urmărește ansamblul creațiilor materiale și urmele acestora. Cu alte cuvinte, ea devine un domeniu de cercetare în care sunt supuse investigației atât realizările elitelor, cât și cele ale omului de rând. Încet, încet, balanța importanței se echilibrează între statuia de aur și fildeș a zeului și oala de lut a truditorului gliei, între sabie și coasă, între colierul de aur al prințesei și salba de mărgelă de sticlă colorată a fetei de la țară. Se dezvoltă metode și se amplifică teoriile. Specialiștii pătrund tot mai adânc în domenii din ce în ce mai restrânse, dar cu semnificații din ce în ce mai ample.

Astfel, dintr-o activitate specială, aproape ocultată de istoricii documentului scris, arheologia devine știință istorică, având misiunea nu numai de a completa informația cărții, a hârtiei, supusă și ea perisabilității și multor altor pericole, cu obiectele mai puțin perisabile din

piatră, lut, metal, sticlă, ce ilustrează amplu viața grupurilor umane prin elementele ei materiale. Acolo unde documentul scris lipsea, fie datorită motivelor pomenite mai sus, fie utilizării restrânse a lui, vine cercetarea arheologică să completeze acest gol cu aspectele materiale ale vieții, cu aceste documente ce nu pot fi falsificate sau atribuite cui nu le-a creat. Dacă o statueta de aur, o sabie, un tablou, un inel sau o altă podoabă (și ele având semnificații pentru cercetător) pot fi răpite, cumpărate, teaurizate în alte locuri decât cele de origine, ceașca țăranului dac, strachina hranei lui zilnice, coasa, plugul, toporul, adică uneltele trudei lui nu au fost râvnite de nimeni, rămânând mărturii ale civilizației și culturii grupurilor umane, mai ales sedentare. Astfel se explică faptul că arheologia a dobândit notorietate, mai întâi la popoarele cu o vechime mai mare, la civilizațiile cu rădăcini adânci în arealul lor de locuire, datele ei nefiind agreate întodeauna de reprezentanții popoarelor nou venite.

Cum se știe, istoricii români au avut din plin nevoie de arheologie pentru a completa golurile documentare ale unor părți din Istoria Națională. Acestei nevoi i-au răspuns nume ilustre ale culturii noastre, precum Al. Odobescu, A.D.Xenopol, chiar M. Eminescu, apoi B.P.Hasdeu și N. Densușianu în veacul al XIX-lea, pentru ca apoi Arheologia românească să-și intre în făgașul ei normal printr-o pleiadă de mari gânditori, începând cu Gr. G. Tocilescu și continuând cu V. Pârvan, pentru ca după Marea Unire de la 1918 să se constituie cu adevărat școlile românești de arheologie de la București, Cluj și Iași, ce își propun în special ilustrarea Istoriei Naționale cu partea materială a temeiurilor sale.

Între acestea, școala clujeană de arheologie din veacul al XX-lea vine să consolideze cu datele exacte ale cercetărilor sale modelele, uneori asemănătoare, alteori doar convergente, susținute de primii istorici ai documentelor, latiniștii formați în Școlile Blajului în veacul de cumpănă pentru români, anume cel de-al XVIII-lea, țelul fiind demonstrarea continuității daco-romane în vatra vechii Dacii, fenomen contestat, însă fără argumente cât de cât seroase de reprezentanții mai noilor veniți în aceste spații, ungurii.

Școala clujeană de arheologie, pornită sub sobra tutelă a primului rector al Universității Daciei Superioare, marele istoric V. Pârvan, a avut apoi principali arhitecți pe G.M. Teodorescu, V. Bogrea, C. Daicoviciu, urmați apoi de N. Vlăssă, I.H.Crișan, I. Glodariu, acesta din urmă continuându-și activitatea alături de mai tinerii I. Piso, Doina Benea, Gh. Lazarovici, N. Gudea

și alții, ca o ștafetă ale aceleiași echipe, având ca principal țel demonstrarea continuității daco-romane și geneza românilor în procesele acesteia, în spațiul carpato-danubian.

În sprijinul acestei direcții vin și cercetările obiective asupra acestei regiuni, între care amintim pe cele ale Marijei Gimbutas, mare arheolog american de origine lituaniană, care demonstrează prioritatea regiunii carpatice în fundamentarea primei mari civilizații europene și valoarea deosebită a descoperirilor arheologice din toate zonele României, aflată în centrul acestei regiuni, civilizație din care se naște cea a proto-dacilor.

O Marija Gimbutas a arheologiei românești este, prin realizările ei excepționale, Prof. Dr. Doina Benea. Aceste realizări sunt, desigur, reprezentate de cărțile și studiile publicate de Domnia sa, dar și de ceva în plus: anume de sentimentul trăirilor autentice ale creațiilor valorilor arheologice descoperite sau doar analizate de eminenta cercetătoare. Dacă un reputat cercetător englez afirma despre pietrele grecilor că „vorbesc”, același lucru se întâmplă și cu cele prezentate de Doina Benea.

Formată în climatul de sobrietate și exigență al universității clujene, dar și de potențare a aspirațiilor de emancipare națională a românilor și recunoaștere a îndreptățirii lor în statutul de egali cu celelalte națiuni europene, reputata cercetătoare este și o ferventă promotoare a idealului național al românilor.

Înzestrată cu o capacitate de gândire și o profunzime deosebită, cu talentul cuprinderii ansamblului și a nuanțării amănuntului, Doina Benea și-a cultivat cu tenacitate darurile zestrei sale native prin studiu riguros și trudă fără preget, atât pe băncile amfiteatrelor Almei Mater Napocensis sau sălile de lectură ale Bibliotecilor acesteia, apoi pe la Universitățile europene (austriece, germane, italiene) pe unde s-a specializat, dar mai cu seamă pe șantierele arheologice unde și-a petrecut mare parte din cei mai frumoși ani ai vieții, alături de colegi și studenți, care i-au completat armonios chiar familia.

Deși a lucrat pe șantiere arheologice la Turnu-Severin, Mehadia, Jupa, cea mai mare parte din activitatea sa se leagă de acesta din urmă, putând fi proclamată nu doar cetățean de onoare al Tibiscum-ului, ci și o divinitate ocrotitoare peste vreme a lumii ce se închea pe limesul roman la confluența a două civilizații: cea romană și cea dacică, reprezentând unul din importante temeiuri ale etnogenezei poporului român.

Cunoscătoare a marilor situri arheologice din țară dar și din țările vecine, chiar din toată Europa, atenția distinsei cercetătoare s-a îndreptat spre lumea romană și aria contactului acesteia cu spațiul dacic, devenind în aceste orizonturi o autoritate recunoscută în țară și chiar în cercurile de specialiști din Europa.

Am rămas impresionat de modul prin care reușește, atât prin grai cât și prin cuvântul scris să dea viață pietrei, lutului, metalului sau sticlei, obiectelor, zidurilor, așezărilor, spațiilor, habitatului, fie că este vorba despre temple, spații de utilitate publică sau privată, transformându-le în oglinzi ale vieții oamenilor ce le-au realizat, utilizat, valorizat în acele timpuri.

Citindu-i admirabilele pagini despre anticul Tibiscum, avem în același timp imaginea vie a legiunii în marș pe pavajul străzii orașului, a retorului ce cuvânta în Forum, a fierarului ce modela cu barosul pe nicovală unealta sau arma, ori a țăranului dac ce își lucra holda din preajmă. Pasiunea cu care relatează despre mărgelile de sticlă generează închipuiri, imagini ale mărgelilor multicolore ale „zgardei” oșencei, „ciucurilor”, „gatișilor” și panglicii pălăriei oșanului de acum două mii de ani.

Fie că a lucrat pe șantier, în muzeu sau aula universitară, Doina Benea a insuflat celor din jur, mai ales colaboratorilor și studenților săi, dragostea pentru muncă și pasiunea lucrului bine făcut, cum afirma un mare istoric român. Dar, pe lângă acestea, a mai cultivat respectul și dragostea pentru istoria noastră, pentru înaintașii iluștrii sau cei mulți fără număr și nume, dar purtători ai poverilor „carelor istoriei”, a cultivat dragostea și respectul pentru cultura română, pentru Patria Eternă, Domnia sa fiind nu numai un distins savant, ci și un OM AL CETĂȚII.

(Prof. Dr. Ștefan Chișu)

„Doina Benea war für mich immer die Ansprechpartnerin zu den Kastellvici in Rumänien: belesen in der internationalen Literatur, offen für Anregungen und Fragen, lebhaft in der Diskussion, gerne bereit, Ideen zu übernehmen, großzügig und freundlich”.

(Dr. Sebastian Sommer)

"Este greu să îți faci publice sentimentele, mai ales când este vorba despre afecțiune și prețuire. Am acceptat să o fac îndeplinind dorința unor colegi tinere și entuziaști, care își iubesc Profesoara, pe Doina Benea. Ele au avut inițiativa și fac munca anevoioasă de redacție la volumul care îi este dedicat. Gestul lor este cu atât mai lăudabil, cu cât recunoștința este adeseori percepută ca o povară.

Aș avea multe de spus despre Doina Benea și sunt convinsă că nu o pot face pe măsura sentimentelor care mă animă, fiindcă o consider ca pe un membru al familiei mele. Când mă gândesc la Doina am în memorie o imagine vie, în ciuda anilor care s-au scurs. Era o după amiază de primăvară clujană și primăverile erau atât de frumoase la Cluj. Poate mai sunt și acum. Biblioteca de la "Studii Clasice" era goală. Doar la o masă citea o studentă, cu un păr negru aspru, îmbrăcată cu o bluză albastră – Doina Benea. M-am dus la ea și i-am spus: "Fetițo e păcat să stai în bibliotecă pe o vreme ca asta". Deranjată că am întrerupt-o din lectură mi-a răspuns îndârjit: "Doamnă, eu trebuie să învăț". Și asta a făcut o viață întreagă – a muncit enorm. După ani mulți dedicați muzeografiei și-a găsit vocația - este profesor universitar și încă unul dintre cei mai buni. Excelentă cunoscătoare și investigatoare a epocii romane ea nu numai că știe, ci are capacitatea să transmită ceea ce știe, cu alte cuvinte are talent pedagogic.

Imaginea Doinei Benea ar fi doar parțială, dacă nu aș aminti o altă calitate a ei- dragostea de meserie, pasiunea pe care o pune în tot ceea ce face, de la studierea istoriei militare la săpăturile arheologice de la Tibiscum, de la istoria Banatului la săpăturile arheologice de la Mehadia. În bibliotecă sau pe șantier, citind sau scriind ea pare că ar cunoaște elixirul vieții, fiindcă nici bolile, nici supărările, nici invidia nu au înfrânt-o. Om de știință, profesor, arheolog, Doina Benea este total devotată meseriei, familiei, studenților ei, într-adevăr un devotament exemplar.

Făcându-mă ecoul celor care o iubesc și apreciază îi spun Doinei Benea la aniversare *"omnia bona fausta felicia tibi cupimus atque optamus"*.

(Dr. Lucia Marinescu)